

Mode op de bon

Een nieuw modebeeld door schaarste

De tentoonstelling *Mode op de bon* in Verzetsmuseum Amsterdam is een nieuwe invalshoek om de Tweede Wereldoorlog in de klas te bespreken. Direct na de bezetting valt de import weg en is er een groot gebrek aan textiel. Door hergebruik en veel creativiteit ontstaat een heel nieuw modebeeld.

Liesbeth van der Horst is directeur van het Verzetsmuseum Amsterdam.

Kleding gaat in 1940 'op de bon'. Maar dat niet alleen. Vanaf 1941 mag dure kleding, zoals herenkostuums en winterjassen, alleen nieuw worden gekocht als je twee oude kledingstukken inlevert. En in 1942 klaagt Maria Snoek in haar dagboek: 'Al heeft men punten, dan nog is er bijna geen goed goed te koop.' Er is toch een grote behoefte om er modieus uit te blijven zien.

Weinig stof

Het nieuwe modebeeld in de bezettingsjaren heeft verschillende kenmerken. Voor kleding wordt zo min mogelijk stof gebruikt waardoor de rokken korter worden en minder plooien krijgen. Ook kleding van verschillende reststoffen raakt in de mode. Mantelpakjes voor dames worden gemaakt van oude herenpakken en krijgen daardoor een rechter model en iets bredere schouders. Het wordt een grote trend om oude kleding een nieuwe *look* te geven door borduursels, kraagjes en vooral stukjes bont. Kapsels krijgen heel veel aandacht. Vrouwen dragen hun haar schouderlang, vaak met het voorste deel opgestoken in een of meerdere rollen. De meest baanbrekende verandering is wel dat, bij gebrek aan kousen, voor het eerst blote benen met korte sokjes en lange broeken voor vrouwen geaccepteerd raken.

'Bijzonder zijn de typische oorlogsproducten zoals flesjes bruinsel om de benen te kleuren, zodat het lijkt of men kousen draagt'

Hoewel Libelle in 1942 schrijft: 'Wij zijn van mening dat deze dracht absoluut ongeschikt is voor winkeluitstapjes in de stad en zeer zeker misplaatst in een restaurant.'

Het Verzetsmuseum Amsterdam laat veel kledingstukken zien in de stijl van die tijd, vaak gemaakt van alternatieve materialen: bont van mollen of muizen, oude lakens en dekens, meelzakken, jute, gesponnen en gebreid hondenhaar en parachutestof. Er

Het vrouwenblad *Het Rijk der Vrouw* toont in 1942 modellen met lange broeken op de cover.

zijn schoenen te zien van hout en riet, en hoeden van tapijtafval. Ook zijn er veel damesbladen uit de oorlogsjaren geëxposeerd die tips geven om oude kleding te vermaken. Bijzonder zijn de typische oorlogsproducten zoals flesjes bruinsel om de benen te kleuren, zodat het lijkt of men kousen draagt.

Joodse modehuizen

Ook de Holocaust komt in de tentoonstelling aan bod doordat er aandacht is voor modeontwerpers en modehuizen, die vaak Joods waren. Aangrijpend is het verhaal van het meest toonaangevende modehuis Hirsch & Cie. Van de directieleden overleven er twee de oorlog in de onderduik. Een dochter vertelt: 'Hirsch was zo leeggeplunderd dat mijn vader na de oorlog van nul af aan moest beginnen. Dat heeft hij gedaan. Eerst in de Kalverstraat, na een paar jaar keerden we terug naar het Leidseplein. Maar 't is nooit meer geworden wat het geweest was.' Heel anders is het verhaal van C&A dat geld schenkt aan nationaalsocialistische hulporganisaties en dat uniformen gaat produceren voor de Duitse luchtmacht. 'Het was opportunisme. Ik denk dat mijn familie zich zo concentreerde op de zaak, dat ze daarbij onze eigen waarden uit het oog hebben verloren en ethisch foute beslissingen namen. Ik wou dat het anders was,' aldus een nazaat van de familie.

Voor het onderwijs

Een aantal historische kenmerken uit de examensyllabi komen terug in de tentoonstelling, zoals 'goed en fout', het distributiesysteem en de Jodenvervolgung. Het museum biedt rondleidingen en onderzoeksoopdrachten voor scholieren in groepsverband. De tentoonstellingsthema's worden in filmpjes geïntroduceerd door Lisa Wade.

Een bezoek aan *Mode op de bon* valt ook te combineren met bijvoorbeeld het vak kunst of ckv, want ook de trend tot hergebruik in de hedendaagse mode komt aan bod. Er zijn ontwerpen te zien van gerenommeerde ontwerpers als Viktor & Rolf en Lisa Konno, maar ook acht ontwerpen die modestudenten van de mbo-opleiding hebben gemaakt, geïnspireerd op de oorlogsmode. Vroni Martina van het ROC Mondriaan in Den Haag, zegt over haar ontwerp: 'Mijn outfit is gemaakt uit theedoeken, gerecyclede wol en een tafelkleed. Door het materiaal dat ik heb gebruikt, is het improviseren in de mode tijdens de Tweede Wereldoorlog terug te zien. Ik heb er veel respect voor dat men toen zo creatief moest zijn om er toch leuk uit te zien.' ■

Bezoek

De tentoonstelling *Mode op de bon* is te zien tot en met 1 juni 2020 in Verzetsmuseum Amsterdam. Bij de tentoonstelling is een educatief programma voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het mbo. Zie voor informatie tiny.cc/K6verzetsmuseum.

Een mantelpakje, gemaakt van een herenkostuum. Links: Een handleiding bij het ingewikkelde het textiel-distributiesysteem.